

УДК 340.142

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИРОДУ ПРЕЦЕДЕНТНОЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Н. Стецик

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: nazariy.stetsyk@lnu.edu.ua*

Обґрунтовано необхідність використання уподібненого поняття «прецедентна судова практика» для подолання недостатньо виправданої в сучасних умовах правового розвитку диференціації понять «судова практика» та «судовий прецедент».

Встановлено та проаналізовано уподібнені ознаки прецедентної судової практики, що пов'язані із юрисдикційною діяльністю судових органів; з її створенням у конкретних судових справах за умов нормативно-правової невизначеності; з її застосуванням у тих подібних юридичних справах, де проявляється така нормативно-правова невизначеність; з її змістом – правовими позиціями, які можуть бути зразками різної міри обов'язковості та рекомендованості; з її формами – судовими рішеннями, які підлягають офіційному оприлюдненню; з її адресатами – судовими органами, які вирішують подібні судові справи та іншими органами влади та особами в інших юридичних справах.

Констатовано необхідність теоретичної розробки механізму забезпечення прецедентної судової практики, що сприятиме здійсненню її призначення.

Ключові слова: прецедентне право, уподібнення судової практики, судова влада, ratio decidendi, stare decisis.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2018.67.110>

У пострадянському правовому просторі спостерігається тенденція, відповідно до якої пострадянські держави відмовляються від роз'яснень верховних судів на основі узагальнення судової практики. Такі роз'яснення пленумів верховних судів були винаходом радянського права і не були притаманні для романо-германських та англо-американських правових систем. Відмова від таких загальних роз'яснень верховних судів призводить до підвищення ролі та значення рішень верховних судів у конкретних справах для уподібнення судової практики. Це відбувається шляхом надання рішенням верховних судів у конкретних справах значення прикладу (зразку) для вирішення аналогічних справ, тобто запроваджується прецедентна судова практика.

Питання уподібнення судової практики та прецедентної природи судових рішень є важливими і для європейських правових систем, про що свідчать матеріали підготовки [7] та Висновок № 20 Консультативної ради Європейських судів [8].

Дослідженням прецедентної природи та значення судових рішень традиційно приділяють значну увагу у юридичній науці. Однак у доктрині континентального права сформувався підхід, відповідно до якого у цих рішеннях не вбачається прецедентна природа, такі рішення формують поняття «судова практика», яка містить стійкі правові положення. Також і в радянській науці категорично заперечувалася прецедентна природа судових рішень, оскільки вона суперечила принципу соціалістичної законності.

Унаслідок такого доктринального невизнання та заперечення прецедентної природи судових рішень судова практика формувалася та розвивалася спонтанно

без наукового забезпечення її запитів. А запити судової практики полягали у розробці наукових понять, конструкцій та механізмів, які б забезпечували прецедентну природу рішень верховних судів. Залишаються вони нерозробленими і дотепер.

В українській правовій доктрині питання судового прецеденту та прецедентної практики досліджено у працях С. Головатого, О. Дашковської, Н. Кузнецової, Л. Луць, М. Мазура, Р. Майданика, Б. Малишева, О. Петришина, П. Рабіновича, Я. Романюка, О. Святоцького, С. Шевчука та ін. [9].

У цих напрацюваннях звернуто увагу на обставини, які викликають необхідність та доцільність функціонування судового прецеденту у правовій системі України, зокрема на «неякісну систему нормативно-правових актів (з прогалинами, дублюваннями, колізіями тощо) та необхідність збереження сутності судової гілки влади, яка покликана не тільки забезпечити розгляд справ по справедливості, захист інтересів особи, а й створити цілісну, ефективну судову систему та відповідний механізм захисту» [1; 3, с. 9].

Висловлено також і позиції щодо недоцільності та шкідливості запровадження прецедентної практики в Україні, зокрема зазначено, що запровадження в Україні прецедентного права на уже сформовану романо-германську правову систему, за наявності деталізованого законодавства, зумовило б виникнення низки проблем правозастосовного та доктринального характеру, зокрема співвідношення юридичної сили різних джерел права. В Україні, як і в інших країнах континентального права, правове регулювання здійснюється законодавством, яке не може бути змінене судовими рішеннями [6, с. 128].

У юридичній літературі продовжується протиставлення та розмежування понять «судовий прецедент» та «судова практика». Під судовою практикою продовжують розуміти усталені правоположення, які вироблені судами при розгляді конкретних справ і стають зразками застосування та тлумачення правових норм у подальшому при вирішенні аналогічних справ [5, с. 21; 4, с. 26]. Як зазначила Н. Кузнецова, вплив результатів судової діяльності на розвиток національних правових систем по-різному формалізується: в англо-американській системі через прецеденти; у континентальній системі через судову практику. У нашій юридичній літературі абсолютно справедливо й обгрунтовано ці форми не ототожнюються [2, с. 6].

Вважаємо, що подібність правових явищ, які в континентальному праві позначають терміном «судова практика», а в англійському – «судовий прецедент», свідчить про доцільність та необхідність використання уподібненого поняття «прецедентна судова практика» для подолання їх недостатньо виправданого в сучасних умовах диференціації.

У континентальному праві, на відміну від англійського, природа судового рішення проявляється у тому, що його приймають на підставі актів законодавства та є обов'язковим лише для сторін у цій судовій справі. На інші аналогічні судові справи поширюються ті ж акти законодавства, загальність та абстрактність яких дозволяє діяти на них. Однак судові рішення, особливо вищих судових органів, у складних судових справах, у яких долаються проблеми правової невизначеності, формують прецедентну судову практику, яку враховують у вирішенні аналогічних справ.

Використання уподібненого поняття «прецедентна судова практика» сприятиме подоланню традиційного розмежування, відповідно до якого судовий прецедент притаманний лише англо-американському, а судова практика – романо-германському праву.

На основі врахування сучасних тенденцій правового розвитку, можна запропонувати такі уподібнені ознаки прецедентної судової практика: є результатом

юрисдикційної діяльності судових органів; створюється у конкретних судових справах за умов нормативно-правової невизначеності (прогалин, вакууму, конкуренцій, колізій, неоднозначності, надмірної абстрактності та інших правових дефектів); застосовується у тих подібних юридичних справах, де проявляється така нормативно-правова невизначеність; її змістом є правові позиції (правові висновки, «*ratio decidendi*»), які є зразками різної міри обов'язковості та рекомендованості; її формами є судові рішення, які підлягають офіційному оприлюдненню; її адресатами є судові органи, які вирішують подібні судові справи й інших органів влади та особи в інших юридичних справах.

Необхідно зазначити, що загальнотеоретичні напрацювання різних правових явищ, у тому числі і прецедентної судової практики, не повинні бути схоластино-спекулятивними, а навпаки – спрямованими на вирішення прикладних питань судової практики. Важливими питаннями прецедентної судової практики є розробка механізму її забезпечення – системи правових засобів, що сприяють здійсненню її призначення, зокрема засобів забезпечення створення, зміни, розвитку, засобів забезпечення обов'язковості і єдності прецедентної практики, засобів забезпечення реалізації та ін. Теоретична розробка такого механізму сприятиме та підтверджуватиме методологічний та евристичний потенціал теорії права у сучасних умовах правового розвитку.

Прецедентна судова практика – є результатом юрисдикційної діяльності судових органів. Не будь-які акти судових органів можуть належати до прецедентної практики, а лише рішення судів за результатами здійснення ними юрисдикційної діяльності. Це означає, що до прецедентної практики не можна відносити судові акти, які приймаються не у зв'язку із розглядом та вирішенням конкретної судової справи. Наприклад, прийняті на основі узагальнення судової практики, постанови пленумів верховних судів не можуть бути прецедентною практикою. Також до прецедентної практики не належать і судові регламенти – судові акти, які приймаються для вирішення внутрішніх організаційних питань діяльності судових органів.

Прецедентна судова практика – сукупність актів усіх органів судової влади. У юридичній науці тривають дискусії, чи до прецедентної судової практики належать акти усіх органів судової влади, чи лише вищих судових органів. У радянський час, і значною мірою у пострадянській, у доктрині панувала думка, що до обсягу прецедентної практики належать лише акти вищих судових органів. Однак це переважно не так. До прецедентної судової практики належать акти як нижчестоящих, так і вищестоящих судових органів. Те, що прецедентна практика вищестоящих судових органів за своїм юридичним значенням та функціями суттєво відрізняються від прецедентної практики нижчестоящих судових органів, ще не означає, що остання за своєю природою не є прецедентною.

До прецедентної практики належать акти національних судових органів – судів загальної – від місцевих, апеляційних та верховних, і конституційної юрисдикції – конституційних судів, і міжнародних судових органів – Європейського суду з прав людини, Суду Європейського Союзу, Міжнародного суду ООН.

Прецедентна судова практика – рішення судів у складних судових справах. Це означає, що до прецедентної практики не можна віднести судові рішення у звичайній, типовій справі. До неї можуть належати рішення судів лише у тих справах, у яких виявляються та вирішуються проблеми правової невизначеності – прогалини, вакуум, надмірна абстрактність, неоднозначність правових приписів, конкуренції, колізії та інші правові деформації. Оскільки виявлення та вирішення різних форм правової невизначеності ускладнює, робить проблемним вирішення

таких судових справ, то прецедентна судова практика – рішення у складних та проблемних судових справах.

Прецедентна судова практика – рішення судів у складних судових справах, підстава вирішення яких має значення прикладу (зразку).

Інша властивість прецедентної судової практики пов'язана з її змістом. Що саме є змістом прецедентної судової практики як судових рішень у складних судових справах, чому вона має мати значення і яке саме це значення?

Змістом прецедентної судової практики є насамперед підстава вирішення складної судової справи, підстава подолання правової невизначеності. Підставу вирішення такої правової невизначеності у юридичній літературі у різних правових системах називають по-різному. В англо-американській літературі її іменують «ratio decidendi», у вітчизняній – «правова позиція», «правовий висновок», «правова аргументація».

Чому зміст прецедентної судової практики повинен мати значення і яке це значення?

Складні судові справи, в яких виявляються та вирішуються різні форми правової невизначеності, різними судовими органами можуть вирішуватися по-різному. Відтак різне вирішення таких складних судових справ різними судовими органами може призводити до прийняття у подібних судових справах різних за юридичними наслідками судових рішень, тобто до різнобою судових рішень, до порушення єдності судової практики. Тому правова позиція як підстава вирішення певної складної судової справи повинна мати значення не лише у цій складній судовій справі, в якій виявлялася та вирішувалася правова невизначеність, але також і для інших подібних складних судових справ, у яких виявлятиметься та вирішуватиметься така ж правова невизначеність.

Відтак для запобігання різнобою судових рішень та для уподібнення судової практики правова позиція як підстава вирішення складної судової справи повинна мати значення прикладу (зразка).

Зміст правових позицій як прикладів (зразків) вирішення складних судових справ може бути різноманітним, залежно від характеру проблеми, яка вирішується у складній судовій справі. Якщо у правовій позиції долається правова прогалина, то вона може бути нормативно-правовою, коли вирішується неоднозначність правового припису, то правова позиція може бути правотлумачною, у випадку розв'язання колізії правових приписів правова позиція може бути колізійною.

Прецедентна судова практика – рішення судів у складних судових справах, підстава вирішення яких має значення прикладу (зразка) для судових органів у подібних судових справах та для інших органів влади та осіб в інших юридичних справах.

Інша важлива властивість прецедентної судової практики пов'язана із питанням про те, для кого вона має значення і яким воно повинно бути – обов'язковим чи рекомендаційним?

Відповідно до класичної доктрини прецедентна практика має значення для судових органів в аналогічних судових справах. Прецедентна практика вищестоящих судових органів має значення для нижчестоящих судових органів, прецедентна практика нижчестоящих судових органів має значення для вищестоящих, як і прецедентна практика має значення для самих судових органів, які її створили.

У зв'язку з цим важливим аспектом прецедентної практики, який потребує висвітлення, є питання про те, чи вона має значення лише для судових органів в аналогічних судових справах, чи також і для інших органів влади та осіб, які долатимуть правову невизначеність поза розглядом подібних судових справ?

У юридичній практиці поширені випадки, коли судові рішення, в якому вирішена правова невизначеність, застосовують не лише судові органи під час вирішення подібних судових справ, але також використовують і інші органи влади та особи, перед якими постає та сама правова невизначеність.

Наприклад, конституційний або верховний суд може виявити у судовій справі неоднозначний правовий припис, й у зв'язку із розглядом цієї справи роз'яснити його зміст. Інші органи влади та особи в інших, несудових справах, можуть також зустрітись із цим правовим приписом, щодо якого конституційний або верховний суд здійснив роз'яснення.

Чи повинні такі інші органи влади та особи використовувати прецедентну практику, в якій міститься таке роз'яснення? Вважаємо, що сучасне розуміння прецедентної судової практики має охоплювати і необхідність її застосування й такими іншими органами влади та особами. Адже це сприятиме як правовій визначеності учасників суспільних відносин, так і уподібненню не лише судової практики, але і юридичної практики загалом.

Значення прецедентної судової практики може бути як обов'язковим, так і рекомендаційним. Обов'язкова чи рекомендаційна природа прецедентної судової практики залежить від місця судового органу, який її створив та судового органу, якому вона адресується.

Обов'язковою є прецедентна судова практика вищестоящого судового органу для нижчестоящого. Це означає, що приклад (зразок) вирішення складної судової справи вищестоящими судами, а ними можуть бути як верховні, так і апеляційні суди, повинен застосовуватися нижчестоящими судами під час вирішення подібних складних справ.

Дію такої прецедентної практики у правовій доктрині називають ще «вертикальною». Прецедентна практика верховних судів обов'язкова для апеляційних та місцевих судів. Прецедентна практика апеляційних судів обов'язкова для місцевих судів.

Необхідно зазначити, що деякі судові органи мають внутрішні структурні підрозділи, і в їхніх межах також спостерігається дія «вертикальної» прецедентної практики. У межах Європейського суду з прав людини діє Велика палата, рішення якої у складних судових справах є обов'язковим для інших його структурних підрозділів – секцій, палат. У межах верховних судів також діють об'єднані, спільні, розширені структурні підрозділи – великі палати, пленуми, пленарні засідання, розширені колегії та ін., рішення яких у складних судових справах є обов'язковими для їхніх інших структурних підрозділів.

Варто зазначити, що «вертикальна» прецедентна практика може бути абсолютною, тобто судовий орган, за жодних обставин і винятків, не може прийняти іншого судового рішення, та відносною, тобто за певних обставин судовий орган може прийняти інше, відмінне рішення в аналогічній судовій справі.

Щоправда, у юридичній науці дискутується питання про допустимість відносної дії «вертикальної» прецедентної практики, оскільки така відносність нівелює її класичну англійську доктрину. Це дає підстави багатьом авторам сумніватися у прецедентній природі судових рішень, які можуть бути не обов'язковими для нижчестоящих судів. Як стверджують автори, такі судові рішення не можуть належати до прецедентної практики, оскільки вони не відповідають жорсткій її доктрині – «*stare decisis*», що чітко означає «стояти на вирішеному».

У зв'язку з цим доцільно зазначити, що природа прецедентної практики, яка формувалася насамперед в англійському праві, і в якому володіла абсолютною дією, у сучасних умовах змінюється та повинна відповідати сучасним правовим

реаліям. У сучасних правових реаліях прецедентна практика діє не лише в англо-американському, але і в континентальному праві, а тому її доктрина повинна враховувати сучасні потреби та запити судової практики. А сучасні потреби та запити судової практики потребують гнучкості прецедентної практики, що передбачає можливість і допустимість її зміни та розвитку за певних умов не лише вищестоящими судовими органами, але і нижчестоящими. Тому у сучасних умовах доктрина «*stare decisis*» вже є гнучкішою, не є такою жорсткою, а у законодавстві континентальних правових систем встановлюється, що судові рішення верховних судів є не стільки обов'язковими, як їх мають враховувати, брати до уваги.

Прецедентна практика є обов'язковою для судових органів, які її створили – як для вищестоящих, так і для нижчестоящих. Це означає, що якщо судовий орган прийняв рішення, в якому вирішилася правова невизначеність, то в аналогічних справах той самий судовий орган повинен їх вирішити подібно.

Дію такої прецедентної судової практики у правовій доктрині називають ще «горизонтальною». Така горизонтальна обов'язковість прецедентної практики також може бути абсолютною. Така абсолютна обов'язковість горизонтальної прецедентної практики була притаманною насамперед для судових рішень англійських судів у період становлення та розвитку англійського права. Також горизонтальна обов'язковість прецедентної практики може бути і відносною. Така відносна горизонтальна обов'язковість спостерігається у рішеннях Верховного Суду США, Європейського суду з прав людини, конституційних та верховних судів у континентальних та пострадянських правових системах.

До рекомендаційної прецедентної практики належать рішення нижчестоящих судових органів, що можуть бути прикладом (зразком) для вищестоящих, а також прецедентна практика судових органів для інших судових органів їхнього рівня.

Це означає, що судові рішення місцевого суду, в яких вирішуються проблеми правової невизначеності, є рекомендаційним прикладом (зразком) для апеляційних та верховних судів, а також для інших місцевих судів. Такі судові рішення апеляційних судів можуть бути рекомендаційним прикладом (зразком) для верховного суду, а також для інших апеляційних судів. Такі судові рішення одних структурних підрозділів судових органів можуть бути рекомендаційним прикладом (зразком) для інших структурних підрозділів цих судових органів. Необхідно також зазначити, що у деяких правових системах, зокрема загального права, рекомендаційним характером володіє прецедентна практика верховних судів іноземних правових систем.

У зв'язку із «вертикальною» дією прецедентної практики постають також питання щодо природи рішень судових органів, які не мають їм інституційно підпорядкованих судових органів, як-от верховні (касаційні) суди, апеляційні суди, місцеві суди. Іншими словами, чи може діяти прецедентна практика поза судовою системою, де немає вищестоящих та нижчестоящих судових органів?

Так, це питання постає щодо рішень конституційних судів та рішень Європейського суду з прав людини. Адже як щодо Європейського суду з прав людини, так і щодо конституційних судів немає судових органів, які були б їм інстанційно підпорядковані. При цьому, судові справи, які вирішуються конституційними судами та Європейським судом з прав людини, не вирішують жодні інші судові органи.

У зв'язку з цим постають питання, у яких аналогічних судових справах мають бути обов'язковими чи рекомендаційними судові рішення конституційних судів, якщо аналогічні справи можуть вирішувати не інші судові органи, а лише конституційні суди. Такі особливості функціонування конституційних судів, як і Європейського суду з прав людини, багатьом авторам дали підстави називати їхні рішення не прецедентними, а «квазі-прецедентними».

Відтак постають питання, чи рішення конституційних судів, як і Європейського суду з прав людини, є прецедентними чи «квазі-прецедентними», для кого вони мають бути прикладами (зразками), обов'язковими чи рекомендаційними, і в яких справах?

Даючи відповідь на це запитання необхідно керуватися тим, що складні судові справи, в яких виявляється правова невизначеність, вирішують не лише судові органи, які мають інстанційну підпорядкованість, але також і конституційні суди та Європейський суд з прав людини.

Конституційні суди, як і Європейський суд з прав людини також вирішують проблеми правової невизначеності. Ті ж самі проблеми правової невизначеності, які вирішені конституційними судами, як і Європейським судом з прав людини, постають також і перед іншими судовими та державними органами й особами. Для уникнення різнобою у вирішенні таких проблем правової невизначеності та уподібнення юридичної практики також і рішення конституційних судів, як і Європейського суду з прав людини, повинні мати значення в аналогічних юридичних справах, у яких вирішують ті ж проблеми правової невизначеності, які вже вирішені конституційними судами, як і Європейським судом з прав людини. Отже, судові рішення конституційних судів, як і Європейського суду з прав людини, також повинні бути прецедентними.

У зв'язку з цим необхідно також зазначити, що в сучасних умовах правового розвитку доктрина прецедентної судової практики в частині її «вертикальної» дії теж має враховувати особливості дії таких прецедентних рішень конституційних судів, як і Європейського суду з прав людини.

Підсумовуючи проаналізовані вище ознаки прецедентної судової практики, можна сформулювати таке визначення її поняття – рішення судів у складних судових справах, підстава вирішення яких має значення прикладу (зразка) для судових органів у подібних судових справах та для інших органів влади та осіб в інших юридичних справах.

Подальшого дослідження потребують питання співвідношення поняття «прецедентна судова практика» із суміжними поняттями, що дозволить конкретизувати її ознаки та визначити її місце у загальнотеоретичному поняттєво-категоріальному апараті, а також теоретична розробка механізму забезпечення прецедентної судової практики, що сприятиме реалізації її призначення.

Список використаних джерел

1. *Косович В.* Судова практика як засіб подолання недоліків нормативно-правових актів України // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2015. Вип. 62. С. 14–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2015_62_4
2. *Кузнецова Н. С.* Правова природа рішення Верховного Суду України // Право України. 2016. № 7. С. 64–68.
3. *Луць Л. А.* Перспективи становлення судового прецеденту як джерела права України // Вісник центру суддівський студій. 2006. № 6. С. 9–15. URL: http://www.judges.org.ua/article/Vesnik_6.pdf
4. *Малишев Б. В.* Судова практика: поняття, ознаки, структура // Часопис Київського університету права. 2005. № 2. С. 22–26. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2005_2/2005_2.pdf
5. *Петришин О. В.* Судова практика як джерело права в Україні: проблеми теорії // Право України. 2016. № 10. С. 20–27.
6. *Романюк Я. М., Бейцун І. В.* Правова природа обов'язковості рішень Верховного Суду України та вдосконалення механізму забезпечення єдності судової практики // Право

- України. 2012. № 11–12. С. 122–136. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/2012-11-12/Romaniuk-Beitsun_11-12/
7. Compilation of replies to the questionnaire for the preparation of the CCJE Opinion No. 20 (2017) entitled «The role of courts with respect to uniform application of the law». URL: <https://rm.coe.int/compilation-of-replies-to-opinion-no-20/1680764112> (дата звернення: 29.09.2018)
 8. Opinion № 20 «On the role of courts with respect to uniform application of the law». URL: <https://rm.coe.int/opinion-no-20-2017-on-the-role-of-courts-with-respect-to-the-uniform-a/16807661e3> (дата звернення: 29.09.2018)
 9. Shevchuk S. Normative Acts of Judicial Power: The Evolution of Views in Ukrainian Jurisprudence // *Law of Ukraine*. 2013. Issue 1. P. 121–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/luk_2013_1_10

References

1. Kosovych, V. (2015). Sudova praktyka iak zasib podolannia nedolikh normatyvno-pravovykh aktiv Ukrainy. *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya iurydychna*, 62, 14–22. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2015_62_4
2. Kuznetsova, N. S. (2016). Pravova pryroda rishennia Verkhovnoho Sudu Ukrainy. *Pravo Ukrainy*, 7, 64–68
3. Luts', L. A. (2006). Perspektyvy stanovlennia sudovoho pretsedentu iak dzherela prava Ukrainy. *Visnyk tsentru suddivs'kyj studij*, 6, 9–15. Retrieved from http://www.judges.org-ua/article/Vesnik_6.pdf
4. Malyshev, B. V. (2005). Sudova praktyka: poniattia, oznaky, struktura. *Chasopys Kyivs'koho universytetu prava*, 2, 22–26. Retrieved from http://kul.kiev.ua/images/chasop/2005_2/2005_2.pdf
5. Petryshyn, O. V. (2016). Sudova praktyka iak dzherelo prava v Ukraini: problemy teorii. *Pravo Ukrainy*, 10, 20–27.
6. Romaniuk, Ya. M., Beitsun, I. V. (2012). Pravova pryroda obov'язkovosti rishen' Verkhovnoho Sudu Ukrainy ta vdoskonalennia mekhanizmu zabezpechennia iednosti sudovoi praktyky. *Pravo Ukrainy*, 11–12, 122–136. Retrieved from https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/2012-11-12/Romaniuk-Beitsun_11-12/
7. Compilation of replies to the questionnaire for the preparation of the CCJE Opinion No. 20 (2017) entitled «The role of courts with respect to uniform application of the law». Retrieved from <https://rm.coe.int/compilation-of-replies-to-opinion-no-20/1680764112>
8. Opinion № 20 «On the role of courts with respect to uniform application of the law». Retrieved from <https://rm.coe.int/opinion-no-20-2017-on-the-role-of-courts-with-respect-to-the-uniform-a/16807661e3>
9. Shevchuk, S. (2013). Normative Acts of Judicial Power: The Evolution of Views in Ukrainian Jurisprudence. *Law of Ukraine*, 1, 121–128. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/luk_2013_1_10

ON THE ISSUES OF THE NATURE OF CASE LAW PRACTICE

N. Stetsyk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: nazariy.stetsyk@lnu.edu.ua*

The article substantiates the necessity of using the joint concept of «case law practice» to overcome the differentiation of concepts «judicial practice» and «judicial precedent» in current conditions of legal development.

The use of the unified term «case law practice» will help to overcome the traditional distinction, according to which the precedent is unique to common law, and judicial practice – to the civil law systems.

The author discovers and analyzes the unified features of case law practice related to: the jurisdictional activity of judicial bodies; its creation in concrete court cases in conditions of legal uncertainty; its application in similar legal cases, where such legal uncertainty occurs; its contents – legal positions, which can be examples of different degree of bindingness and recommending; its forms – court decisions, which are subject to official publication; its addressees – the judicial authorities that deal with such litigation and other authorities and persons in other legal cases.

Attention is drawn to the fact that complicated court cases in which various forms of legal uncertainty are identified can be solved differently by different judicial authorities. Consequently, the different solution of such complicated cases by different judicial bodies may lead to the different legal consequences in analogous court cases, to the violation of the unity of judicial practice in similar cases. Therefore, the legal position as the ground for solving a certain complicated court case should be relevant not only in this complicated case, in which the legal uncertainty was revealed and resolved, but as well in other similar complicated cases, in which the same legal uncertainty will be revealed and resolved.

Therefore, in order to prevent the diversity of court decisions and to unify the court practice, the legal position as the ground for solving a complicated case should have role of an example (sample).

It is substantiated that case law practice matters not only for judicial bodies in similar court cases, but as well for other authorities and individuals overcoming such legal uncertainty outside of such court cases.

The author stresses that the general theoretical researches of various legal phenomena, including case law practice, should not be scholastic and speculative, but rather – aimed at solving significant applied issues of judicial practice. It goes about the research of the following aspects of case law practice ensuring mechanism: a system of legal means that facilitate the realisation of its purpose, in particular, the means of ensuring the creation and development, means of ensuring bindingness and application of case law practice, means of ensuring unity within case law practice, etc. The theoretical study of such a mechanism will promote and confirm the methodological and heuristic potential of legal theory in the current conditions of legal development.

Keywords: unification of court practice, unity of the judicial system, ratio decidendi, stare decisis.

*Стаття: надійшла до редакції 02.09.2018
прийнята до друку 01.11.2018*